

ननु वृक्षाणां प्रमेये वेपि न चेत्तनाग्निं त्वं दृश्यतेऽसदा दिवत्तेषां गत्याद्यभावेनानिद्रियत्वात्तत्तथा भौतिकत्वं मित्रित्वमिति न ब्रह्मप्रभवत्वमपीत्यद्वैता सिद्धिरित्यवृक्षाणां भौतिकत्वं तव निरस्यति पंचभिरित्यादिना ॥
 ॥ ६ ॥ ऊष्माद्यभावादद्याद्यभावमाहानूष्मणामिति ॥ ७ ॥ ८ ॥ अग्रमेयत्वात् अग्रतीयमानत्वात् ॥ ९ ॥ वृक्षाणामभौतिकत्वा निद्रियत्वादिकं परिहरंश्चेतनत्वमुपपादयति घनानामित्यादिभिर्नवभिः ॥
 ॥ १० ॥ शीर्यते इत्यनेन वज्रमणेरपि मत्कुणशोणितस्पर्शात् शीर्यमाणस्य चेत्तनत्वं व्याख्यातं एवमेकदेशे कं पादि दर्शनाद्गोरिव भूमेरपि तद्द्रष्टव्यं ॥ ११ ॥ १२ ॥ १३ ॥ १४ ॥ १५ ॥ नालेन नलिकया एते
 भरद्वाज उवाच पंचभिर्यदि भूतैस्तु युक्ताः स्यावर्जंगमाः ॥ ६ ॥ अनुष्मणामचेष्टानां घनानां चैव तत्त्वतः ॥ वृक्षाणां
 नोपलभ्यंते शरीरे पंचधातवः ॥ ७ ॥ नष्टृण्वंति न पश्यंति न गंधरसवेदिनः ॥ न च स्पर्शं विजानंति ते कथं पांचभौतिकाः ॥ ८ ॥ अद्रवत्वादनग्नित्वादभूमित्वादवा
 युतः ॥ आकाशस्याग्रमेयत्वाद्वृक्षाणां नास्ति भौतिकं ॥ ९ ॥ भृगुरुवाच घनानामपि वृक्षाणामाकाशोऽस्ति न संशयः ॥ तेषां पुष्पफलव्यक्तौ नित्यं समुपप
 द्यते ॥ १० ॥ ऊष्मतो म्लायते वर्णत्वकफलं पुष्पमेव च ॥ म्लायते शीर्यते चापि स्पर्शस्तेनात्र विद्यते ॥ ११ ॥ वाय्वग्न्यशनिनिर्घोषैः फलं पुष्पं विशीर्यते ॥ श्रोत्रेण गृ
 ह्यते शब्दस्तस्माच्छृण्वंति पादपाः ॥ १२ ॥ वल्ली वेष्टयते वृक्षं सर्वतश्चैव गच्छति ॥ न त्वदृष्टेऽश्च मार्गोऽस्ति तस्मात्पश्यंति पादपाः ॥ १३ ॥ पुण्यापुण्यैस्तथा गंधैर्धूपै
 श्च विविधैरपि ॥ अरोगाः पुष्पिताः संति तस्माज्जिघ्रंति पादपाः ॥ १४ ॥ पादैः सलिलपानाच्च व्याधीनां चापि दर्शनात् ॥ व्याधिप्रतिक्रियत्वाच्च विद्यते रसनं द्रुमे ॥
 ॥ १५ ॥ वक्त्रेणोत्पलनालेन यथोर्ध्वजलमाददेत् ॥ तथापवनसंयुक्तः पादैः पिबति पादपः ॥ १६ ॥ सुखदुःखयोश्च ग्रहणाच्छिन्नस्य च विरोहणात् ॥ जीवंपश्या
 मि वृक्षाणामचैतन्यं न विद्यते ॥ १७ ॥ तेन तज्जलमादत्तं जरयत्यग्निमारुतौ ॥ आहारपरिणामाच्च स्नेहो वृद्धिश्च जायते ॥ १८ ॥ जंगमानां च सर्वेषां शरीरे पंचधात
 वः ॥ प्रत्येकशः प्रभिद्यंतैयैः शरीरं विचेष्टते ॥ १९ ॥ त्वक्क्रमांसं तथास्थीनि मज्जास्रायुश्च पंचमं ॥ इत्येतदिह संघातं शरीरेऽपृथिवीमयं ॥ २० ॥ तेजो ह्यग्निस्तथा
 क्रोधश्चक्षुः स्रुह्मा तथैव च ॥ अग्निर्जरयते यच्च पंचाग्नेयाः शरीरिणः ॥ २१ ॥ श्रोत्रं घ्राणं तथास्य च तृदयं कोष्ठमेव च ॥ आकाशात् प्राणिनामेतेशरीरे पंचधातवः ॥
 ॥ २२ ॥ श्लेष्मापित्तमथस्वेदो वसाशोणितमेव च ॥ इत्यापः पंचधादेर्हे भवंति प्राणिनांसदा ॥ २३ ॥ प्राणात्प्राणियते प्राणी व्यानाद्वायच्छते तथा ॥
 गच्छत्यपानोऽधश्चैव समानोऽतृधवस्थितः ॥ २४ ॥

नक्षीरादिपायिनः पारदादेरपि चेत्तनत्वं व्याख्यातं ॥ १६ ॥ १७ ॥ तेन वक्ष्येण जरयति जरयतः ॥ १८ ॥ १९ ॥ २० ॥ शरीरिणः अंतर्गतोऽग्निस्तेजः क्रोधचक्षुः स्रुह्मजाठररूप इति पंचाग्नेयाः ॥ २१ ॥ श्रोत्र
 मिद्रियं घ्राणं नासारं धे कोष्ठं अन्नादिस्थानं ॥ २२ ॥ २३ ॥ प्राणात्प्राणं आश्रित्य प्राणीयेत गमनादिकार्येते व्यायच्छते बलसाध्यमुद्यमं करोति ॥ २४ ॥